

Leonard Górka

"Antonin Cyril Stojan. Apostle of Church Unity", Ludvik Nemeč, New Rochelle 1983 : [recenzja]

Collectanea Theologica 54/4, 188-189

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Aż trudno uwierzyć, żeby tak doskonały biblista jak L. Alonso Schökel zapomniał o jeszcze jednym źródle, jakim są „Ephemerides Theologicae Lovanienses”, przygotowywane i wydawane przez ośrodek uniwersytecki w Louvain, gdzie można znaleźć bibliografię prac i artykułów z zakresu biblistyki, ukazujących się na całym świecie.

Dużą pomocą w pracy jest podany przez autorów przegląd głównych czasopism biblijnych. Przy pomocy odpowiedniej ilości gwiazdek wskazano na mniejszą lub większą doniosłość danego czasopisma. Podano powszechnie przyjęte skróty na oznaczanie podanych czasopism oraz obok ich pełną nazwę (s. 125—147).

Na zakończenie wreszcie książki (s. 148—149) podano nazwiska autorów klasyków z zakresu studiów biblijnych.

Autorom słownika terminologicznego nauki biblijnej należy się szczerą wdzięczność za podjęcie się opracowania tego rodzaju słownika, którego brak odczuwali nie tylko studenci. Jego dużej wartości nie pomniejsza fakt, iż znaleziono w nim pewne braki.

ks. Jan Załęski, Warszawa

Ludvik NEMEC, *Antonin Cyril Stojan. Apostle of Church Unity*, New Rochelle, N. Y. 1983, Don Bosco Publications, s. 233.

Dla ogółu badaczy zachodnich, chrześcijaństwo ziem słowiańskich, jego rozwój oraz znaczenie dla kultury religijnej Europy, stanowi niejednokrotnie ziemię nie znaną. Przeszkodą najczęstszą jest tu bariera językowa. Dlatego z zadowoleniem należy odnotować każdą pozycję traktującą, chociażby w fragmencie, o dziejach chrześcijaństwa na Słowiańszczyźnie, jeżeli napisana jest w języku międzynarodowym.

Praca Nemeca po części zapoznaje czytelnika zachodniego z rzeczywistością historyczną na przełomie XIX i XX wieku na terenie Czech i Moraw. Współtwórcą bowiem tych dziejów, w czasach przeobrażeń i zagrożeń, był ks. Antonin Cyril Stojan (1851—1923), morawianin, mianowany w 1920 r. senatorem Republiki Czesosłowackiej, a w r. 1921 arcybiskupem Ołomuńca i metropolitą morawskim.

Książka jest nie tyle opisem wydarzeń z życia arcybiskupa ołomuńskiego, co próbą odczytania ich sensu i znaczeń. Postać Stojana należy do tego nurtu czecosłowackiego profetyzmu, który otwarł nowe drogi przed Kościołem i wzywał do zrozumienia potrzeb nowych czasów. Wśród wartości, jakie Stojan cenił bardzo wysoko, znajdowała się zwłaszcza tradycja cyrylometodiańska, która od wieków jest trwałym elementem kultury duchowej Słowian. Uszanowanie wobec jej przekazów związało go ze wszystkim, co utrwaleniu ich służyło. Dlatego też podejmuje „budzielską” ideę „wzajemności słowiańskiej”, ale rozumiał ją nie jak J. Kollár — utopijnie, ani romantycznie jak Fr. Sušil. Wzajemność słowiańską w rozumieniu Stojana charakteryzowała wzajemność modlitwy, wiary, miłości i — jak stwierdza Nemeć — solidarności słowiańska. W celu realizacji swoich zamierzeń posługiwał się Stojan założonym w 1891 r. „Apostolatem św. Cyryla i Metodego pod opieką błogosławionej Panny Maryi” z siedzibą w Velehradzie. Stojan zdawał sobie sprawę, iż tak ważne postannictwo jak idea jedności chrześcijan wschodnich i zachodnich jest nie do pomyślenia bez głębokich duchowych podstaw. W ramach Apostolatu organizuje w Velehradzie coroczne kursy odnowy duchowej dla kapłanów, kleryków i świeckich różnych stanów oraz tygodnie modlitw o jedność chrześcijan. Najcenniejszą bezsprzecznie inicjatywą Stojana było powołanie do życia kongresów teologicznych w Velehradzie (r. 1907). Zadanie, jakie nakreślił tym kongresom, polegało przede wszystkim na tym, aby umożliwić teologom katolickim i prawosławnym, zwłaszcza słowiańskim, wzajemne spotkanie, obiektywną wymianę poglądów z zamiarem przygotowania dróg wzajemnego porozumienia. Fakt zakorzenienia kongresów w tra-

dycji cyrylometodiańskiej, głoszącej ideał uniwersalizmu chrześcijańskiego, otwartego na wielość i różnorodność, ustrzegł ich uczestników przed ciasnym partykularyzmem i prozelityzmem. Kongresy welehradzkie (1907—1936) zdołały — i w tym ich znaczenie — przełamać głęboką inercję w relacjach katolicko-prawosławnych, a jednocześnie zapoczątkowały nieśmiały dialog, upramoconiony w naszych czasach.

Podstawa źródłowa pozwala Nemecewi przedstawić aktywność Stojana w dziele społecznej informacji na rzecz pojednania obu Kościołów jako redaktora czasopism, inicjatora publikacji z zakresu teologii porównawczej, autora artykułów, organizatora tzw. kursów wschodnich skoncentrowanych wokół teologii i duchowości wschodniego Kościoła. Wszystko to upoważnia autora do nadania Stojanowi tytułu „apostoła” jedności kościelnej i prekursora myśli ekumenicznej II Soboru Watykańskiego.

Paralelnie do zasadniczego wątku, spotykamy w książce również humanistyczny wymiar działalności Stojana, przejawiający się w organizowaniu pomocy charytatywnej, w pojednawczej postawie wobec księży czeskich związanych z antyrzymską „Jednotą”, a także w trosce o wyzwolenie własnego narodu. Analiza profilu duchowego Stojana powinna być tematem oddzielnej pracy, ze względu chociażby na zakończony etap wstępny procesu beatyfikacyjnego. Bliższe informacje o stanie przygotowań tego procesu podaje kard. Franciszek Tomášek, abp Pragi w słowie wstępnym recenzowanej książki.

Otrzymałmy erudycyjne studium biograficzne, zaopatrzone w bogaty aparat naukowy, obejmujący ponad czterysta pięćdziesiąt pozycji bibliograficznych. W porównaniu z uprzednimi biografiami czeskimi o Stojanie (por. Fr. Cínek 1936 r., J. Olšr 1936 r., B. Zlámal 1973 r.) jest to praca bardzo dojrzała i wnikliwa; owoc wieloletniego wysiłku, przygotowany m. in. poprzez prelekcje wygłaszane na uniwersytetach Stanów Zjednoczonych Ameryki w St. Louis (r. 1982) i w Pittsburgu (r. 1982). Książka ukazuje się w dogodnej chwili, kiedy z inspiracji Jana Pawła II zainicjowano ważną refleksję na temat duchowej jedności chrześcijańskiej Europy, na którą składają się przecież dwie wielkie tradycje: Wschodu i Zachodu. Myśl ta była szczególnie bliska abpowi Stojanowi. Autorowi należy się uznanie, że zaprezentował, być może w przeddzień beatyfikacji, oryginalne świadectwo głębokich intuicji chrześcijańskich, nie znanych dotąd światu zachodniemu.

ks. Leonard Górka SVD, Lublin

Geoffrey WAINWRIGHT, *Doxology. The Praise of God in Worship, Doctrine and Life*, Westminster 1980, Epworth Press, s. 609.

Autorem pracy jest profesor teologii systematycznej w Union Theological Seminary w Nowym Jorku, metodysta. Jego jednak formacja intelektualna i duchowa kształtowała się tak pod wpływem teologii anglikańskiej (John Macquarrie), prawosławnego Kościoła (Nikos Nissiotis), jak również ruchu ekumenicznego. Wainwright brał udział w pracach Światowej Rady Kościołów, w przygotowywaniu Dokumentu z Limy. (Dokument wypracowany przez Światową Radę Kościołów w Limie w 1982 r. dotyczący uzgodnionych poglądów odnośnie rozumienia sakramentu chrztu, Eucharystii i posług.) Nie bez znaczenia na ekumeniczny sposób traktowania teologii posiadał jego pobyt i wykłady w Kamerunie. Obecnie pełni także funkcję przewodniczącego (wybrany w 1983 r.) Societas Liturgica. Stowarzyszenie to, jak wiadomo, z założenia swego prowadzi badania liturgiczne w aspekcie ekumenicznym. Sposób myślenia Wainwrighta jest wyraźnie zabarwiony przez liturgię chrześcijańską i tę wizję chce wyrazić na kartach swojej pracy („My vision of faith is firmly shaped and strongly coloured by the Christian liturgy” — s. 1). Autor w podtytule umieścił napis „teologia systematyczna”. Jeśli pozostaniemy przy tym określeniu, to natychmiast trzeba dodać, że